

Педагогічна технологія критичного мислення

Фундаментальна мета сучасної освіти полягає не в наданні учням інформації, а в тому, щоб розвивати в них критичний спосіб мислення

Д. Дьюї

Мислення - це нове створення світу

А.Камю

Критичне мислення (КМ) - це мислення
вищого порядку, яке спирається на
інформацію, усвідомлене сприйняття власної
інтелектуальної діяльності та діяльності
інших

Технологію розроблено науковцями Центру розвитку
етики та виховання особистості Бостонського
університету

Критичне мислення –

*це вміння активно, творчо
сприймати інформацію;*

*застосовувати потрібний вид
розумової діяльності;*

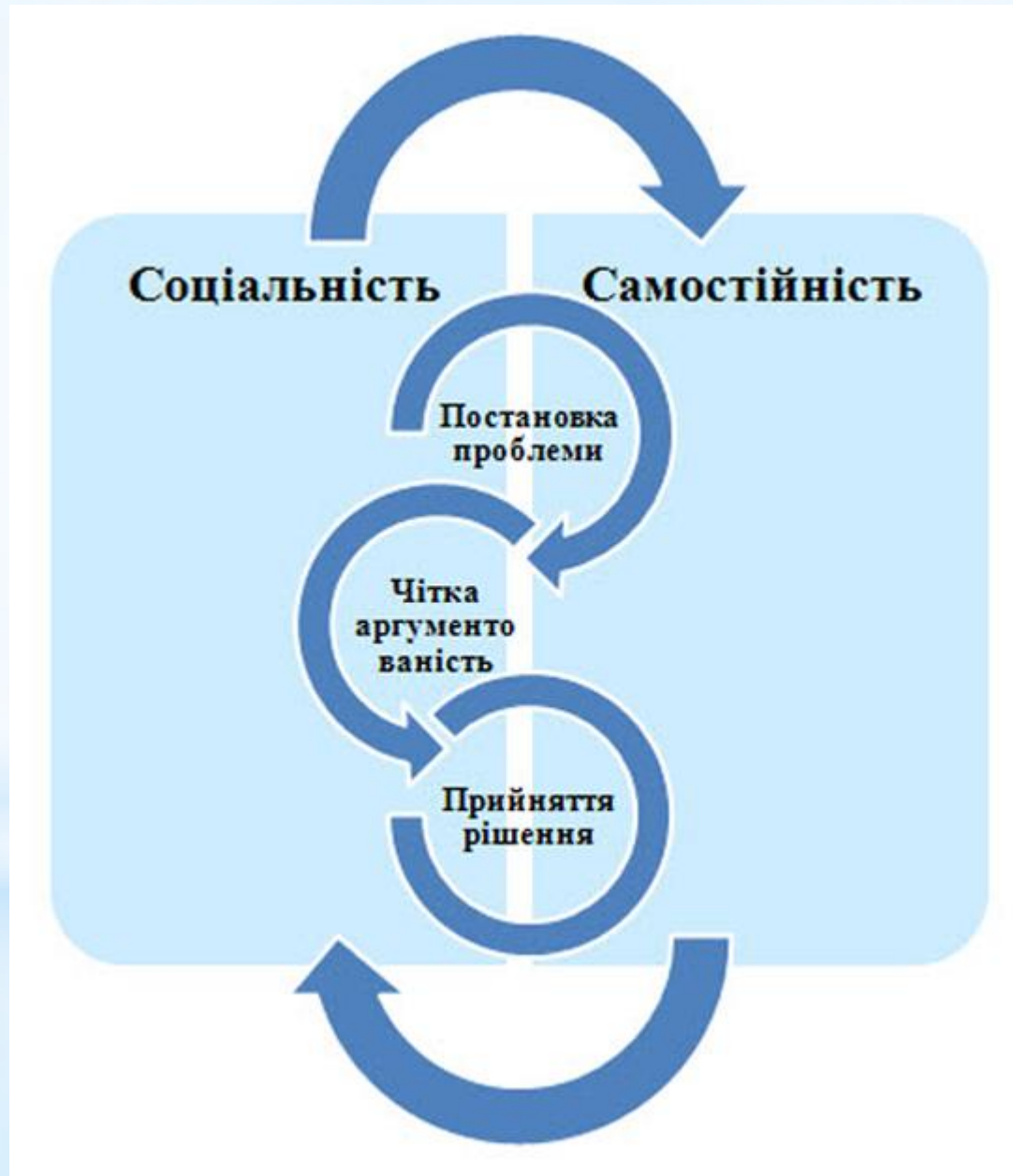
різносторонньо аналізувати її;

*мати особисту незалежну думку,
вміти її відстоювати;*

*застосовувати здобуті
знання на практиці.*

Характеристика критичного мислення

Ознаки людини, яка мислить критично

Здатність
сприймати
думки інших
людей
критично

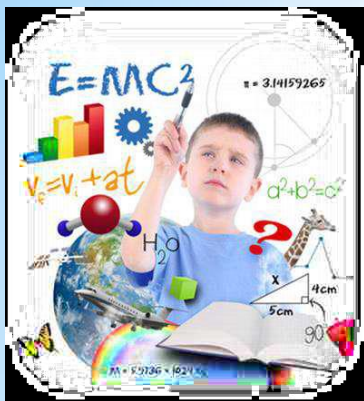
- Компетентність

Небайдужість
у сприйнятті
подій

- Незалежність думок
- Допитливість

Здатність до
діалогу і
дискусії

- Соціальність
- Толерантність

ЧОМУ це важливо?

Найбільш успішними на ринку праці в найближчій перспективі будуть фахівці, які вміють навчатися впродовж життя, критично мислити, ставити цілі та досягати їх, працювати в команді, спілкуватися в багатокультурному середовищі та володіти іншими сучасними вміннями. (Концепція нової української школи)

В недалекому майбутньому головним **капіталом** буде несама **інформація**, а її ефективний виробник. Отже, вміння обробляти інформацію буде підвищуватися в ціні. Навички критичного мислення стануть запорукою успіху в інформаційному суспільстві.

Сучасний світ потребує постійного вдосконалення навичок мислення . XXI ст. стане часом, коли саме розумові здібності окремих людей, а не природні ресурси, капітал і технології, визначатимуть вирішальну грань між успіхом і невдачею, між лідерами та веденими.

Уміння критично мислити забезпечує **науково-технічний** і **суспільний прогрес** та є запорукою **демократії**, а **освіта** відіграє в його розвитку першорядну роль.

Мета технології:

- Формувати власну точку зору
- Впевнено вести дискусію
- Приймати виважені рішення
- Самостійно здобувати знання
- Відкрито спілкуватися
- Логічно мислити та аргументувати

Параметри КМ

- Особистісне ставлення до об'єкта, до аргументованості висновків
- Логічність викладу
- Здатність змінити позицію на основі контраргументу

Формуються розумові дії (мислення високого рівня)

* Середовище для розвитку критичного мислення

ШКОЛА - ідеальне середовище для формування та розвитку критичного мислення, яке потрібно постійно тренувати.

Для розвитку критичного мислення учителю необхідно:

- дозволити учням вільно розмірковувати;
- приймати різноманітні ідеї та думки;
- сприяти активному залученню учнів до процесу навчання;
- забезпечити для учнів безризикове середовище, вільне від насмішок;
- вірити у здатність кожного учня породжувати критичні судження;
- цінувати критичні міркування учнів.

КРИТИЧНЕ МИСЛЕННЯ – НАСКРІЗНЕ ВМІННЯ НУШ

- Вчить брати до уваги різні точки зору, аналізувати інформацію
- Допомагає бути гнучкими, готовими до майбутніх змін
- Зберігає гнучкість розуму, неупередженість, цікавість світу, відкритість
- Позитивно впливає на стресостійкість та резильєнтність

Критичне мислення охоплює такі навички:

- аргументація
- винесення суджень і ухвалення рішень
- розв'язання проблем

4 тактики, які допомагають розвинути критичне мислення:

- враховуйте різні погляди
- оцінюйте докази та свідчення
- розв'язуйте неординарні проблеми
- досліджуйте проблеми глибше

МІНІСТЕРСТВО
ОСВІТИ І НАУКИ
УКРАЇНИ

НАВЧАЄМОСЬ
РАЗОМ

ПРЯМУЄМО
РАЗОМ

FCG

ІНТЕРНЬОЗ
УКРАЇНА

ЩО ДАЮТЬ УЧНЕВІ НАВИЧКИ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ?

Учень формує власну думку;

Вміє цінувати іншу точку зору;

Аргументовано сперечається;

*Здійснює обдуманний вибір між
різними думками;*

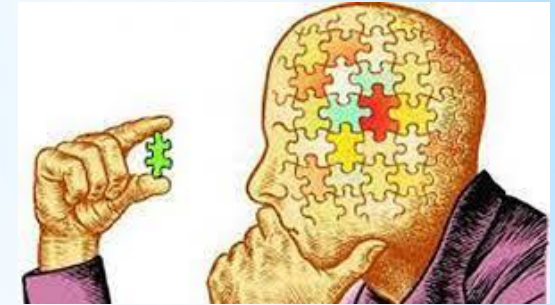
*Цінує спільну роботу, в якій виникає
загальне рішення;*

*Виявляє інтерес до творчої
діяльності.*

Критичний мислитель

1. Аналізує, синтезує і обгрунтовано оцінює достовірність/цінність інформації

2. Визначає проблеми, знаходить їхні причини й передбачає наслідки, формулює альтернативні гіпотези їх розв'язання.

3. Генерує чи змінює свою позицію на основі фактів і аргументів.

4. Приймає зважені рішення - чому довіряти і що робити далі.

5. Не лише сприймає світ як різноманітний, а ставиться до нього як до ресурсу і можливості для власного розвитку і самореалізації.

Основні прийоми технології

КМ

- Мозковий штурм
- Розширена лекція
- Постановка учнями питань
- Читання з позначками
- Дискусія
- Читання з передбаченням
- Сенкан
- Есе
- Кубування
- Гронування
- Стратегія подвійних нотаток
- Стратегія “Порушена послідовність” та інші

Читання з позначками

Знайома інформація <i>(я це вже знав)</i>	
Нова інформація для мене <i>(це для мене нове)</i>	
Суперечлива інформація <i>(я думаю інакше)</i>	
Недостатня інформація <i>(про це хотілося б дізнатися більше)</i>	

Читання з передбаченням

! Використовується перед першим читанням тексту

Учитель вибирає з тексту, що має вивчатися, 8 - 10 ключових слів і пропонує учням самотійно (або в парах) скласти оповідання, у якому використати дані слова

Метод “Спрямоване читання (слухання) і міркування”

Алгоритм дій:

- Розбити текст на такі частини, щоб простежувалася основна лінія дії
- Учні мовчки читають (слухають читання вчителя), зупиняючись на вказаних учителем місцях
- Учні відповідають на запитання на розуміння тексту, прогнозують подальший розвиток подій
- Обговорення відповідей на запитання усім класом
- Учні роблять припущення щодо подальшого розвитку подій з персонажами; створення “Карті персонажів”

Метод “Карта персонажів”

- Учні об’єднуються в пари
- Обирають двох персонажів твору
- У відповідну комірку вписують імена персонажів
- У кола вписують характеристики даного персонажа
- У прямокутники вписують докази за текстом розповіді

Метод “Щоденник подвійних записів”

Алгоритм дій:

- Учні ділять сторінку зошита навпіл
- Під час читання заповнюють таблицю: зліва - що саме (персонаж, момент дії...) вразило, справа - чому вразило (які думки викликало, які запитання виникли...)
- Учні читають та занотовують
- Учні діляться своїми коментарями
- Порівнюються результати роботи (що співпадає, що відрізняється...)

* Метод “Драматичні ролі”

! Використовується під час аналізу твору; допомагає учням подивитися на історію з точки зору різних героїв

* Існує три ролі і один об’єкт:

- протагоніст (головний герой) - особа, яка спрямовує історію;
- мета - об’єкт чи умова, якої прагне чи потребує головний герой;
- суперник - умова чи особа, яка протистоїть героєві у його прагненні досягти мети;
- помічник - особа чи якість, яка допомагає героєві досягти мети

Метод “Інсценізація для інтерпретування твору”

! Використовується на етапі першого прочитання твору

- Занурення учнів у твір;
- Вибір критичного моменту для драматизації;
- Розбір частин обраного моменту;
- Програвання певної сцени;
- Допомога вчителя “акторам”;
- Рефлексія

Метод “Читання (узагальнення) в парах”

! Ефективний, коли текст складний для розуміння або перевантажений фактичним матеріалом

Доповідач:

- Читає текст першого абзацу вголос
- Узагальнює зміст (своїми словами передає основну ідею)

Респондент:

- Уважно слухає доповідача;
- Задає доповідачу два запитання, які прояснюють зміст прослуханого тексту

! Під час подальшої роботи міняються ролями

Метод “РОФТ” (ПИСЬМОВА ДІЯЛЬНІСТЬ)

Алгоритм дій:

- Розподіл ролей, що пов’язані зі змістом уроку (герой, письменник, персонаж твору, явище природи...)
- Вибір отримувача для свого повідомлення
- Вибір форми, яка відповідає їхній ролі, отримувачу і темі
- Оприлюднення повідомлень (читання, оголошення, обговорення в малій групі, публікації у газеті, лист...)

Таблиця “РОФТ”

за твором

Роль <i>(хто пише)</i>	Отримувач <i>(аудиторія)</i>	Формат <i>(у якій формі)</i>	Тема <i>(про що це)</i>

* Метод ЗХД:
“знаю - хочу дізнатися -
дізнався”

+

**Що я знаю з
даної теми**

?

**Про що хочу
дізнатися**

-

Про що дізнався

Твір - п'ятихвилинка

Твір без дотримання граматичних та стилістичних правил, у якому швидко фіксуються думки щодо розглянутого на уроці матеріалу

Метод “Павутинка дискусії”

! Взаємодія відбувається у парах і в групах із чотирьох учнів

Алгоритм дій:

- Учитель готує бінарне запитання (передбачає дві відповіді: “так” або “ні”)
- Учні продумують аргументацію та пишуть по три причини на підтримку обох сторін у дискусії
- Створюють таблицю “павутинка дискусії”: “так“ - аргументи; “ні” - аргументи; висновок
- Кожна пара об’єднується з іншою парою та розглядають відповіді, доповнюють свої таблиці
- Учні обговорюють отримані результати та роблять висновки, які записують у комірку “Висновок” таблиці
- Якщо групи зайняли різні позиції із суперечливого питання, пропонується провести дискусію

Метод “Семантична карта”

- Учні читають твір мовчки
- Учитель обирає будь-який термін із твору
- Учні діляться своїми знаннями щодо обраного терміну
- Протягом трьох хвилин учитель збирає інформацію, організовує та записує ідеї у вигляді “семантичної карти”

Структура уроку критичного мислення

- Фаза актуалізації
- Фаза побудови знань (*усвідомлення змісту*)
- Фаза консолідації

Фаза актуалізації

- * Актуалізація уже наявних знань з теми
  - * Пробудження пізнавальної діяльності
  - * Самостійне визначення учнями напрямків у вивченні нової теми: постановка питання, висування пропозиції, обговорення мети уроку
- ! Методи:** ЗХД, “семантична карта”, “читання з передбаченням” (“припущення на основі запропонованих слів”)

* Фаза побудови знань

* Осмислення нової інформації, критичне читання та письмо:

- Робота з текстом (художнім, критичним, науковим, публіцистичним);
  - Робота з підручником
  - Ідейно-художній аналіз твору
  - Лекція або бесіда
  - Перегляд відео
  - Літературні дослідження
  - Творчі роботи
- ! Методи:** “читання з маркуванням тексту”, “читання (узагальнення) в парах”, “спрямоване читання”, “подвійний щоденник”, “драматичні ролі”, “взаємне навчання”, “інсценізація для інтерпретування твору”

* Фаза консолідації

* Обговорення

* Систематизація

* Переоцінка

* Нове тлумачення отриманих знань

* Проговорювання проблеми

! Методи: “Павутинка дискусії”, “РОФТ”, “ЗХД”, “Твір - п'ятихвилинка”